

Γέροντας Ελισσαίος: Άγιον Όρος και Επανάσταση 1821

/ [Αγιορείτικα](#)

Ο Πανοσιολογιώτατος Αρχιμ. Ελισσαίος Σιμωνοπετρίτης, Καθηγούμενος της Ιεράς Μονής Σίμωνος Πέτρας Αγίου Όρους αρθρογραφεί στην περιοδική έκδοση “ΑΧΙΛΛΙΟΥ ΠΟΛΙΣ” της Ιεράς Μητροπόλεως Λαρίσης και Τυρνάβου υπό το θέμα: “ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ 1821”.

[ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΟΛΟΚΛΗΡΟ ΤΟ ΑΡΘΡΟ ΕΔΩ](#)

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ 1821

Εἶναι γνωστό ἡ προσφορά τοῦ Ἁγίου Ὁρους στήν Παλιγγενεσία τοῦ Ἑθνους, μέ πικρούς τρόπους, διά προσφορῶν, διά προσειχῶν, διά θυσιῶν, καί κυρίως διά μαρτύρων, καθὼς καί τὰ φοβερά δεινά τὰ ὅποια ὑπέστη γιά τήν συμμετοχή του στήν Ἑλληνική Ἐπανάσταση.

Γιά αὐτό δέν θά ἀναφερθοῦμε γενικά στήν συμβολή αὐτήν, ἀλλά θά ἐξιστορήσουμε κάποιες εἰδικότερες πτυχές της, βασιζόμενοι κυρίως σέ δύο κείμενα τοῦ ἐκ Λέσβου Μοναχοῦ τῆς Μονῆς Κωνσταντινίου Δοσιθέου¹, ὁ ὁποῖος ἔζησε ἀπό κοντά τὰ γεγονότα καί τὰ κατέγραψε ἀργότερα, μᾶλλον μεταξύ τῶν ἐτῶν 1830-1844, στό «*Νέον Ὑπόμνημα τῶν νεοφανῶν Ἱερομαρτύρων καί Ὀσιομαρτύρων, τῶν νῦν λαμπρύντων Ἀγιορειτῶν Ὁσίων Πατέρων, κατά τήν Ἐπανάστασιν τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν θανατωθέντων*»², καί μία διήγησι ἡ ὁποία ἐξιστορεῖ γενικά τὰ γεγονότα³.

Ὁ Δοσίθεος ἀρχίζει τήν διήγησή του παρακαλῶντας τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς του ὡς ἔξης: «ἵνα ἀνοίξετε μικρὸν τοὺς αἰσθητοὺς καί νοητοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος, νά θρηνησῶμεν τοῦ Ἁγίου Ὁρους τήν ἐρήμωσιν, καθὼς τὸν παλαιὸν καιρὸν ἔκλαυσαν οἱ Ἰσραηλίται, καί ὁ Προφῆτης Ἱερεμίας τήν πόλιν Ἱερουσαλὴμ. Οὕτω καί ἡμεῖς τώρα νά θρηνησῶμεν τό Ἅγιον Ὄρος, τὸν ἐπίγειον Παράδεισον»⁴.

¹ Εὐχαριστοῦμε τὴν Ἱερά Μονή Κωνσταντινίου γιά τήν παραχώρησι τῶν δύο κειμένων, ποὺ ἔχουν καταγραφεῖ στὸν βομβικανό δεσματοδότη Κώδικά της ὑπ' ἀρ. 107, διαστάσεων 30X24 ἐκ., ἀπὸ τὸν μοναχὸ Δοσίθεο ἀπὸ τὴν Λέσβο, τοῦ ἔτους 1835, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει κατὰ βάσιν πανηγυρικά κείμενα (λόγους) γιά τὸν προστάτη τῆς Μονῆς ἅγιο Πρωτομάστορα Στέφανο.

² Τὸ Ὑπόμνημα καταλαμβάνει τὲς σελίδες τοῦ Κώδικα τῆς Μονῆς 169-192. Ἔχει δημοσιευθεῖ μέ παραλείψεις ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Μαμαλάκη, «Δοσιθέου Κωνσταντινίου Νέον ὑπόμνημα τῶν νεοφανῶν Ἱερομαρτύρων καί ὁσιομαρτύρων», *Γρηγόριος ὁ Παλαμῆς* 46 (1963), 332-342.

³ Ἡ διήγησι αὐτὴ ἔχει δημοσιευθεῖ ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Μαμαλάκη, «Διήγησις περὶ Ἁγίου Ὁρους ἐν καιρῷ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821», *ΕΕΦΣ* ΑΠΘ 7 (1956), σσ. 217-237.

⁴ Ἰ. Μαμαλάκη, *Διήγησις περὶ Ἁγίου Ὁρους*, ὁ.π., σ. 224.

Η Έπανάσταση στο Άγιον Όρος είναι στενά συνδεδεμένη με το πρόσωπο του εκ Σερρών εμπόρου και τραπεζίτη Εμμανουήλ Παππά, του άρχοντα Μανολάκη, όπως τον ονομάζει ο Δοσίθεος, ο οποίος καταφθάνει στο Όρος από την Κωνσταντινούπολη για να οργανώσει την εξέγερση της Μακεδονίας, κατά τον Φεβρουάριο του 1821, κομίζοντας χρήματα από την προσωπική του περιουσία και όπλα για τις ανάγκες του έγχειρίματος. Άρχικά πήγε στην Μονή Μεγίστης Λαύρας και στην συνέχεια στην Μονή Ίβηρων, όπου είχε επαφές με τον Νικηφόρο Ίβηρέτη, που επρόκειτο να γίνει στενός συνεργάτης του στο έγχειρμα της Έπαναστάσεως. Τελικά όρισαν ως κέντρο διαμονής τους την Μονή Έσφιγμένου, η οποία θα λέγαμε ότι ήταν κατά κάποιον τρόπο το Κέντρο Έπιχειρήσεών τους. Οι λόγοι της έπιλογής της ήταν αφ' ενός η στρατηγική θέση της κοντά στον λαμό της χερσονήσου του Αγίου Όρους και σε παραλιακό σημείο, που παρείχε εύκολη πρόσβαση από θαλάσσης, αφ' ετέρου η σχέση στενής φιλίας ανάμεσα στον Ήγούμενό της Εὐθύμιο και στον Εμμανουήλ Παππά.

Τότε φάνηκε, σύμφωνα με την εξιστόρηση του Δοσθεού, «*σημειον μέγα εν τῷ οὐρανῷ κατά τὴν τρίτην ὥραν τῆς νικτὸς, εἶχε δηλαδὴ ἡ Σελήνη ὁλόγυρα τοὺς σταυρούς, οἵτινες ἐδηλοῦσαν καὶ ἐφανερώσαν βέβαια τὴν θλίψιν ὅπου ἐμελλε νὰ δοκιμάσῃ τὸ γένος τῶν χριστιανῶν*»⁵.

Στο ίδιο διάστημα, ο ήγεμόνας της Θεσσαλονίκης Γιουσούφ μπέης, για να αποτρέψει την εξέγερση, συλλαμβάνει τους προκρίτους των χωριών της Χαλκιδικής, τους οικόνομους των αγιορειτικών μετοχίων και άρρετους από τους εξέχοντες πολίτες της Θεσσαλονίκης, και τους εγκλείει στις φυλακές ως όμηρους. Αυτοί αναδείχθηκαν οι πρώτοι μάρτυρες που προσέφερε το Άγιον Όρος στην Έπανάσταση, αφού άργότερα, έφονεύθηκαν.

Όπως αναφέρει ο Δοσίθεος, «*...τότε λοιπόν όσοι Γέροντες καλόγηροι εὐρέθησαν ἔξω τοῦ Αγίου Όρους εἰς τὰ καλογερικά μετόχια, ὅλοι ὁμοῦ ἐφυλακώθησαν εἰς τὸ κάστρον τῆς Θεσσαλονίκης, προτοῦ νὰ ἔλθῃ ὁ ἡγεμὼν Ἀμποῦτ Ρομποῦτ Πασιάς εἰς Κασσάνδραν, ὁμοῦ με πολλοὺς ἄλλους προεστούς τῶν χωρίων, ὅπου τοὺς εἶχον οἱ Θεσσαλονικεῖς Ἀγαρηνοὶ εἰς τὴν φυλακὴν, τοὺς ὁποίους ὅλους τότε ἐθανάτωσαν ὁμοῦ με τοὺς καλογήρους*»⁶. Η πληροφορία αὐτή εἶναι γνωστή από πολλές πηγές, όπως από τὰ Ἀμερικανικά Ἀρχεῖα τῆς ἐποχῆς, που ἔγραφαν: «*...Οἱ ὄμηροι ποὺ συγκέντρωσε ὁ μοντεσελίμης Γιου-*

⁵ Διήγησις περὶ Αγίου Όρους, ὁ.π., σ. 228.

⁶ Διήγησις περὶ Αγίου Όρους, ὁ.π., σ. 229.

σούφ μπέης, μόλις εξερχόγη ἡ ἐπανάστασις στήν Χαλκιδική καί ἐφυλάκασε στήν Θεσσαλονίκη, εἶχαν ἀνέλθει σέ 1700 καί προέρχονταν ἀπό τήν Χαλκιδική, τὰ Ἀγιορείτικα μετόχια καί τήν Θεσσαλονίκη»⁷.

Ὁ Δοσίθεος μᾶς ἐξιστορεῖ πρῶτο τό μαρτύριο τοῦ «ἐν Ἱερομονάχοις ἁγίου Βενεδικτοῦ» ἀπό τέσσερις μοναχοῦς τῆς Ἱ. Μονῆς Κωνσταντινίου ποῦ ὑπέστησαν μαρτυρικό θάνατο. Ὁ Βενεδικτος προερχόταν ἀπό τό χωριό Ἐξοβα Σερρών, τήν σημερινή Δάφνη, καί εἶχε ἐγκαταβιώσει νέος, μαζί με τόν πατέρα του στό Κοινόβιο τοῦ Κωνσταντινίου. Ὑπηρετοσε μέ θεῖο ζήλο στά διακονήματα τῆς Μονῆς καί ὅταν ἐφθάσε σέ μεγαλύτερη ἡλικία, καί ἦταν πλέον δοκιμασμένος μοναχός, ἔλαβε καί τό ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης. Αὐτός λοιπόν παρέστη ἀνάγκη νά σταλῇ στό μετόχι τῆς Μονῆς στήν περιοχή τῆς Καλαμαριᾶς, μαζί μέ ἄλλους Κωνσταντινίτες ἀδελφοῦς, γιά κάποια μυστική καί ἐξαιρετικά ἐπείγουσα ὑπόθεσις. Ὅταν ἐξέσπασε ἡ Ἑλληνική Ἐπανάστασις, οἱ ἄλλοι πατέρες ἐφυγαν ἀπό τό Μετόχιον, ἐνῶ ὁ Βενεδικτος συνελήφθη ἀπό τοὺς Ὀθωμανοὺς καί σύρθηκε δέσμιος στήν Θεσσαλονίκη, μαζί μέ ἄλλους μοναχοῦς τῶν ἄλλων Μετοχίων τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἐκεῖ, ἀφοῦ ὑπέμεινε πολλές θλίψεις, ἀποκεφαλίστηκε στίς 12 Ἰουνίου τοῦ 1821, «μέ πολλοὺς καί ἄλλους προσεστώτας ἀπό τὰ ἔξωθεν χωρία τῆς Θεσσαλονίκης, τοὺς ὁποίους χριστιανοὺς, ἄλλους μὲν ἐφούρκισαν⁸ οἱ ἀσεβεῖς, καί ἄλλους ἔκοραν τὰς κεφαλὰς»⁹. Ὁ Δοσίθεος ἀναφέρει ἕνα θαῦμα ποῦ ἔγινε σέ αὐτοὺς τοὺς μάρτυρες: «τὴν νύκτα ἐκείνην ἐφαίνετο ἀπάνωθεν ἐκείνων τῶν μαρτυρικῶν λειψάνων, σταυρός ἀστράπτων ὥσάν τόν ἥλιον. Τοῦτο τό θαῦμα βλέποντες οἱ στρατιῶται ὅπου ἦσαν διωρισμένοι νά φυλάττουν τὴν νύκτα τὰ λείψανα ἐθαύμαζον· ὅθεν μὴ δυνάμενοι νά σκεπιάσουν τό θαυμάσιον αὐτό, τό ὁμολόγησαν οἱ ἴδιοι εἰς τοὺς παρευρεθέντας τότε χριστιανοὺς»¹⁰. Γιά αὐτό τόν λόγο ἔδωσε ἡ τουρκικὴ ἐξουσία τὴν ἄδεια στοὺς χριστιανοὺς καί «ἐθάψαν ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀδίκως θανατωμένα λείψανα τῶν χριστιανῶν»¹¹.

Ἐνα σημερινό περιστατικό ἐπρόκειτο νά γίνει ἡ ἀφορμὴ τῆς ἐνεργοῦ ἀναμείξεως τοῦ Ἁγίου Ὁρους στά τῆς Ἐπαναστάσεως: μπροστά ἀπὸ τὴν Ἱερὰ

⁷ Ι. Κ. Βασιλαβίλλης, «Ἱστορικὴς πληροφορία, κοινησάρικα, κλέφτικα καί δημοτικὰ τραγοῦδια τῆς Χαλκιδικῆς», Χρονικὰ τῆς Χαλκιδικῆς 2 (1961), σ. 141.

⁸ Διλαδὴ ἐκρέμασαν.

⁹ Δοσίθεου Κωνσταντινίου, *Νέον υπόμνημα τῶν νεοφανῶν ἱερομαρτύρων καί ὁσιομαρτύρων*, σ. 178.

¹⁰ Δοσίθεου Κωνσταντινίου, ὁ.π.

¹¹ Δοσίθεου Κωνσταντινίου, ὁ.π.